

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
K čj.: 013.503/79-2PO

Příloha 2
Výtisk č.: 3/7
Počet listů: 15

Stenografický záznam projevu ministra zahraničních věcí SSSR
Andreje Andrejeviče Gromyka na zasedání Výboru ministrů za-
hraničních věcí členských států Varšavské smlouvy, které se
konalo ve dnech 14.-15. května 1979 v Budapešti

A.A. GROMYKO /Svaz sovětských socialistických republik/

Vážený soudruhu předsedo,
vážení soudruzi,

především mi dovoluji poděkovat maďarským přátelům za srdečné přijetí a za velkou práci, kterou vykonali v souvislosti s přípravou našeho setkání.

Na tomto zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí organizace Varšavské smlouvy projednáváme, jak bylo dohodnuto, prvořadě úkoly boje za zastavení horečného zbrojení a odzbrojení a otázku přípravy k madridskému setkání představitelů účastnických států celoevropské konference. Jde o to, co je třeba učinit pro prohloubení uvolňování a upevnění bezpečnosti v Evropě. To vše pochopitelně s přihlídnutím k vývoji mezinárodní situace.

V přístupu k řešení mezinárodních problémů se bratrské socialistické státy řídí zásadními směrnicemi sjezdů našich stran a usneseními Politického poradního výboru. Koordinovaná linie zemí Varšavské smlouvy je vyjádřena v Deklaraci Politického poradního výboru, která byla loni přijata v Moskvě. Tento důležitý programový dokument dobře funguje dnes a současně je orientován i do budoucna. Život potvrzuje velký význam závěrů a návrhů, které jsou v něm obsaženy.

Boj za uvolňování, za zastavení horečného zbrojení a odzbrojení je stále středem pozornosti vedení KSSS a ostatních bratrských stran. Tyto otázky se projednávají a hluboce analyzují na zasedáních Politického poradního výboru a na dvoustranných setkáních vedoucích představitelů našich zemí na nejvyšší úrovni. Úkol tohoto zasedání spatřujeme v tom, abychom určili některá opatření týkající se realizace našich společných mírových návrhů.

Jistě si vzpomínáte, že na poradě Politického poradního výboru v Moskvě L.I. Brežněv jménem Sovětského svazu řekl, že je třeba promyslet, jak prosazovat některé návrhy našich zemí a jak působit na ostatní země.

Nejprve pokud jde o návrh uzavřít mezi účastnickými státy celoevropské konference smlouvu o tom, že proti sobě jako první nepoužijí jaderných ani konvenčních zbraní.

Svého času, když země Varšavské smlouvy navrhly dohodnout se o nepoužití pouze jaderných zbraní jako první, členské státy NATO vystoupily proti. Jako důvod uváděly, že prý taková smlouva by byla výhodnější pro socialistické státy, které podle jejich názoru mají ve srovnání se zeměmi NATO převahu v konvenčních zbraních na evropském kontinentě.

Současný návrh vylučuje podobné vykonstruované námítky, jelikož zahrnuje oba druhy zbraní. V podstatě se návrhem rozumí, že se účastnické státy smlouvy zaváží vzájemně se nenapadnout a z toho tedy vyplývá, že se zřeknou použití možné vojenské převahy, pokud by taková převaha existovala, nebo se v budoucnu u některé ze stran projevila.

Navrhovaná smlouva by zcela odpovídala smyslu a duchu helsinských ujednání a podstatně by upevnila politický a právní základ dodržování zásady nepoužití síly nebo hrozby silou na evropském kontinentě.

Taková smlouva by byla stejně výhodná pro všechny její účastníky, jak jaderné, tak i nejaderné, pro malé i velké státy. Získaly by dodatečnou mezinárodní záruku proti použití jakýchkoliv druhů zbraní, což by fakticky odstranilo nebezpečí vzájemného napadení účastníků smlouvy v jakékoliv formě. Smlouva by byla významnou překážkou použití síly a rozpoutání války v Evropě.

Máme tedy pádné argumenty pro to, abychom úspěšně prosazovali myšlenku uzavření takové smlouvy a bojovali za ni. Pochopitelně lze stěžší očekávat, že náš návrh nevyvolá na západě námítky. Již nyní se ozývají jeho nepřátelé. Aby se naše iniciativa stala předměttem vážného jednání, a tím spíše aby byla realizována, je třeba, abychom všichni pracovali a to nesálo.

V téže směru boje za uvrhnutí jsou i další návrhy zemí Varšavské smlouvy týkající se upevňování vzájemné důvěry mezi účastnickými státy evropské konference.

Dodatkem k opatřením, která se již řadu let realizují, jako např. oznamování velkých vojenských cvičení na území evropských zemí, se nyní navrhuje dohodnout se o tom, aby byly předběžně oznamovány také velké přesuny vojsk v Evropě. Otázka takového oznamování se vyskytla již dříve, byla projednávána na celoevropské konferenci a Závěrečný akt předpokládá její prozkoumání. Takže i zde postupujeme v souladu s duchem a literou Závěrečného aktu.

V současné době již existují pozitivní zkušenosti s předběžným oznamováním velkých vojenských cvičení, která se konají v příslušné evropské oblasti, jejíž rámec je určen v helsinském dokumentu. S přihlédnutím k těmto zkušenostem se objevily předpoklady jít dále při rozšiřování opatření vojenské důvěry a dohodnout se o předběžném oznamování nejen velkých vojenských cvičení, ale i všech významných přesunů vojsk v rámci uvedené oblasti.

Na rozšíření opatření důvěry je zaměřen i návrh aplikovat praxi předběžného oznamování na velká vojenská námořní cvičení, pokud se konají v blízkosti teritoriálních vod jiných účastnických států helsinských ujednání.

Bylo by opodstatněné rozšířit tuto praxi i na velká cvičení vojenského letectva účastnických států celoevropské konference v oblasti určené pro oznamování velkých cvičení pozemních vojsk.

Vzhledem k úloze sil vojenského námořnictva a vojenského letectva v současných podmínkách by tato opatření důvěry přirozeně znamenala významný přínos ve věci vojenského uvolňování v Evropě.

Samočřejmě i nadále plně zůstávají v platnosti dřívější návrhy zeří Varšavské smlouvy na nerozšiřování okruhu účastníků existujících vojensko-politických seskupení v Evropě, na omezení vojenských cvičení na kontinentě na počet 50-60 tisíc mužů, na rozšíření opatření důvěry na oblast Středozemního moře, budou-li si to samy země Středozeří přát.

Všechny tyto návrhy a iniciativy dohromady tvoří ucelenou platformu akcí ve prospěch silového politického a vojenského uvolňování.

To jsou některé úkoly, které je podle našeho názoru třeba v první řadě řešit, abychom zajistili upevnění důvěry mezi státy v Evropě, zeslabení vojenské konfrontace a následně zmírnění koncentrace a snížení výzbroje na kontinentě a poté přechod k reálným odzbrojovacím opatřením.

Při zvažování praktických cest, jak již v nejbližší době přistoupit k projednávání a dohodnutí uvedených návrhů se domníváme, že je nyní vhodná doba a proto by bylo účelné svolat konferenci na politické úrovni za účasti všech evropských států, USA a Kanady, jak je uvedeno v návrhu závěrečného komuniké. To je samozřejmě společný návrh členských států Varšavské smlouvy. Tak se díváme na situaci. Taková konference by se stala novou velkou mezinárodní akcí, uskutečněnou z iniciativy našich zemí a sloužila by výhradně zájmům míru. Byla by zcela v souladu s duchem helsinských úmluv a znamenala by podstatný krok vpřed při plnění těch ustanovení závěrečného aktu, které jsou zaměřena na upevnění evropské bezpečnosti, na zmírnění vojenské konfrontace v Evropě a na uskutečnění reálných odzbrojovacích opatření.

Možná, že někdo na Západě bude srovnávat tento návrh s francouzskou ideou uskutečnění evropské konference o odzbrojení. Nejde však o vnější podobu, ale o obsah. A právě obsah a úkoly těchto konferencí se liší. Hlavní je, aby jednání konference bylo vedeno na realistickém základě a týkalo se i jaderných zbraní, především amerických předsunutých základem a aby středem pozornosti konference byly návrhy, které by skutečně přispěly k řešení otázek vojenského uvolňování v Evropě.

O tom, jak je nutné zmírnit vojenskou konfrontaci v Evropě hovoří i skutečnost, že v NATO se stále aktivněji klade důraz na to, aby na území některých západoevropských zemí byly umístěny nové druhy raketových jaderných zbraní namířených proti státům socialistického společenství. Patrné je také oživení plánů na výrobu a šíření barbarické neutronové zbraně.

Socialistické země je cizí dělat si nároky na monopól na předkládání konstruktivních návrhů. Taková je však naše politika míru a přátelství mezi národy, že ve věci odzbrojení, uvolňování

a bezpečnosti mají naše země iniciativu pevně v rukou. Máme co říci i co navrhnout, aby práce konference byla produktivní a užitečná. Předmětem jednání konference by se pochopitelně mohly stát i návrhy jiných států. Nikdy jsme neodmítali projednávat rozumné návrhy jiných zemí.

Zkušenosti, včetně zkušeností z poslední doby napovídají, že v úsilí států, zaměřeném na upevňování míru nejsou přípustné přestávky a zdržení. Jestliže vznikl problém a stal se naléhavým, pak je nutno jej řešit a neztrácet čas. Proto je důležité, abychom po všech liniích - diplomatické, propagandistické a společenské - učinili vše pro to, aby se konference uskutečnila a to čím dříve, tím lépe.

Podle všeho nová iniciativa socialistických států vyvolá ze strany západních zemí různé otázky. Proto by bylo vhodné, abychom v našem závěrečném dokumentě prohlásili, že členské země organizace Varšavské smlouvy jsou ochotny okamžitě přistoupit k příslušným konzultacím s ostatními účastníky navrhované konference. Kromě obsahu jednání by se to např. týkalo i místa a termínu konání takové konference.

Bylo by dobré, kdyby si i na Západě jasně uvědomili, že konference na politické úrovni vůbec není v rozporu se setkáním představitelů účastnických států celoevropské konference v Madridu.

Zřejmě nebude na škodu zmínit se ještě o jedné věci. Návrhy, které by mohly být projednány na konferenci nikterak nemají konkurovat problematice, která se projednává ve Vídni. Projednávání těchto návrhů by probíhalo současně s jednáními o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě.

Pokud jde o samotná vídeňská jednání, zdá se, že se dostala do takového stadia, kdy východisko ze vzájemné slepé uličky musí hledat ti, kdo ji zapříčinili. Socialistické státy, které se snaží o dosažení vzájemně přijatelných ujednání, již v mnohém vyšly vstříc pozici západních účastníků. Nyní je nutné, aby také oni ze své strany projevili dobrou vůli.

Říká se, že uzavření dohody o omezení strategických zbraní, která je obvykle nazývána SALT 2, bude mít kladný vliv na pozice vlád západních zemí na vídeňských jednáních. Mělo by tomu tak být, ale počkejme a uvidíme.

Celkově bych chtěl zdůraznit toto: dokud budou probíhat již dlouholetá jednání ve Vídni, dokud nebude podepsána a nevstoupí v platnost smlouva SALT 2, dokud nebude dosaženo pokroku na ostatních jednáních, např. v ženevském výboru, hory zbraní v Evropě dále porostou. Z toho zcela jasně vyplývá, že je třeba se dobře připravit na setkání v Madridě.

Čistě evropské problémy mají pochopitelně i mezinárodní kontext. Proto je přirozené brát v úvahu, že v boji za upevnění míru existují i širší úkoly vytyčené moskevskou Deklarací Politického poradního výboru. Nejdůležitějším z těchto úkolů je zajištění rozhodného zvratu v jednáních o zastavení horečného zbrojení a odzbrojení. O složitosti tohoto úkolu není třeba hovořit. Za účelem dosažení ujednání na poli odzbrojení vzniká v každé etapě nutnost určit ty oblasti, na něž je třeba soustředit největší úsilí. O čem by se mělo hovořit v současné době?

Máme-li na zřeteli klíčové problémy, pak jsou to bezpochyby jednání o nové sovětsko-americké smlouvě o omezení strategických útočných zbraní.

Základní význam budoucí smlouvy spočívá v tom, že má vytvořit určitou překážku na cestě dalšího hromadění nejmodernějších a nákladných druhů zbraní. Tím také smlouva může mít velmi příznivý vliv na mezinárodní ovzduší vůbec.

V současné době je po dlouhých jednáních znění smlouvy již dojednáno. Dnes to lze s určitostí říci. Kvalita se pracuje na konečné redakci. Samozřejmě jsme ani o milimetr neustoupili od zásady stejné bezpečnosti - zdůrazňují výraz stejné bezpečnosti a nepoškození zájmů ze stran.

Jak jistě víte, bylo dosaženo dohody o uskutečnění setkání N. S. Brežněva s prezidentem Carterem ve Vídni za účelem potvrzení a podepsání smlouvy o omezení strategických útočných zbraní.

Protože známe situaci v USA, rozmístění síly mezi přivezenou a odpůrcí dohody SALT 2, nevylučujeme překvapení z americké strany v souvislosti s ratifikací smlouvy senátem USA, a když bychom mohli věřit, že keřový korun zvíťází a že k překvapení nedojde.

Jaké další problémy v oblasti odzbrojení ještě vyžadují ne-
utuchající pozornost? Je to boj za urychlené zahájení jednání
o zastavení výroby jaderných zbraní ve všech jejich formách a
o postupném snižování jejich zásob až do jejich úplné likvidace.

Je to úspěšné zakončení probíhajících ženevských jednání
o úplném a všeobecném zákazu zkoušek jaderných zbraní.

Jsou to i opatření na upevnění záruk bezpečnosti nejaderných
států a na nerozmisťování jaderných zbraní na území států, kde nyní
nejdou.

Nakonec je to boj našich zemí za snížení vojenských výdajů
států disponujících největším vojenským a ekonomickým potenciálem,
ať již je to v procentuálním nebo v absolutním vyjádření na stejné
hodnoty.

Celkově bych chtěl zdůraznit, že odzbrojovací návrhy vytyčené
Politickým poradním výborem organizace Varšavské smlouvy jsou živé
a získávají stále více a více přívrženců. Jejich projednávání pro-
bíhá v několika směrech a na různých fórech.

U některých našich iniciativ se v té či oné míře podařilo do-
sáhnout pokroku a získat podporu v OSN. Na všech těchto problémech
je ještě třeba mnoho pracovat a překonat vážné obtíže. V každém
případě, bez ohledu na to, jak je boj za zastavení horečného zbro-
jení a odzbrojení složitý, země socialistického společenství vy-
trvale a důsledně usilují o zvrát v řešení tohoto naléhavého prob-
lému. Od tohoto kursu je nemůže nikdo odradit.

Současně s tím je zcela zřejmé, že pokud bude Severoatlantický
blok pokračovat v kursu na hromadění zbraní, budou státy Varšavské
smlouvy zachovávat vysokou bdělost a upevňovat svoji obrannou moc,
zkrátka budou ve střehu. Tímto směrem bratrské země orientují i
příslušná usnesení Politického poradního výboru.

Již jsem se zmínil o otázce madriáské schůzky. Nyní bych se
chtěl u této otázky zastavit poněkud podrobněji.

Základní přístup zemí Varšavské smlouvy k madriáské schůzce je
určen moskevskou Deklarací Politického poradního výboru. Setkání

v Madridu přinese užitek, bude-li jeho jednání soustředěno na dohodnutí konkrétních konstruktivních opatření na realizaci zásad a ujednání, jež jsou obsažena v Závěrečném akte. Při takovém přístupu by setkání mohlo prakticky přispět k upevnění evropské bezpečnosti a k dalšímu rozvoji mnohostranné spolupráce států na kontinentě.

V poslední době jsme se setkali s představiteli západních zemí - mám na mysli jednání s francouzským prezidentem, s ministry zahraničních věcí Španělska, Itálie a Rakouska a také došlo k celé řadě setkání na pracovní úrovni. Četné kontakty měli zřejmě i ostatní účastníci zasedání. V současné době vypadá situace asi takto. Leckde na Západě si razí cestu mínění, že by se v Madridě nemělo jednat tak, jak tomu bylo v Bělehradě. Jak si vzpomínáte, tam se našim bratrským zemím všemožně snažili vnutit konfrontaci a úmyslně změnit věcná jednání na laciné politikaření a demagogii, především pokud jde o tzv. lidská práva. Představitelé některých států téměř denně vystupovali s doslova demagogickými prohlášeními a my jsme chtěli nechtě museli vyslechnout tyto jejich návrhy místo toho, abychom se zabývali důležitými otázkami mezinárodních vztahů a bezpečnosti v Evropě a vztahů spolupráce mezi evropskými státy. Bylo by lépe, kdyby se představitelé konference v Madridě nedali touto cestou.

Podle našeho názoru by stálo za to pokusit se během konzultací a jiných kontaktů se západními zeměmi předem vytyčit a dle možnosti vybrat tematiku, několik konkrétních otázek pro jednání v Madridě. Samozřejmě tato tematika musí být v přísném souladu s ustanoveními Závěrečného aktu, musí zahrnovat otázky, jejichž řešení by skutečně přispívalo k upevnění bezpečnosti a rozvoji spolupráce států na celoevropském základě. Současně to musí být otázky, kde by se méně střetávaly názory a bylo by více možností pro dosažení všeobecně přijatelných ujednání.

Jak se naše země dohodly na moskevské poradě Politického poradního výboru, hlavně pozornost musí být v Madridě přiklopena věnována otázkám vojenského uvolňování a bezpečnosti v Evropě.

Co se týče hospodářské a vědeckotechnické spolupráce, očekávají naši lidé s dobrou zdánlivou nádehou na celoevropskou spolupráci v různých oblastech.

Je důležité, aby se v Madridě na Závěrečný akt pohlíželo jako na jednotný celek, a někteří náleželi dle úlibosti jednotlivých států

vytrhávat některé části. A ti, kteří by tak rádi postupovali, existují. Jsou ochotni desetkrát citovat ustanovení závěrečného aktu, avšak zcela opomíjejí jiné, desetkrát důležitější otázky. Realizace závěrečného aktu musí postupovat ve všech jeho kapitolách při všeobecném chápání toho, že závěrečný akt je programem společné spolupráce států na dlouhé časové období.

Pochopitelně nelze připustit, aby projednávání některých otázek v Madridě bylo využíváno jako záminka ke vměšování do vnitřních záležitostí účastnických zemí setkání. Prostě nic z toho, o čem se tam bude hovořit, nesmí v žádném případě poškozovat zájmy socialistického společenství. Stejně tak jako dříve i nyní zdůrazňujeme, že hlavní je nepřipustit zpochybňování závěrečného aktu a jeho podkopání pod jakoukoliv záminkou. Nepřipustili jsme to v Bělehradě a nepřipustíme to ani v Madridě. Můžeme tak učinit a jsme povinováni to učinit. Jsme však skutečně ochotni kráčet vpřed po cestě realizace helainských ujednání. My se nemusíme obávat realizace těchto ujednání. Vždy jsme trvali na realizaci všech důležitých ustanovení závěrečného aktu. Jeho jádrem jsou návrhy a myšlenky, na nichž jsme trvali od samého počátku.

Podle našeho názoru je třeba věnovat určitou pozornost španělsku jako hostitelské zemi setkání. Stojí za to působit na představitelů této země, aby lépe chápali naši pozici. Vždyť na španělsku bude do určité míry záviset celková politická pozadí setkání, nebo jinými slovy politická atmosféra setkání.

Jak víte, existují názory, aby madridské setkání bylo uskutečněno na úrovni ministrů zahraničních věcí. Zatím nevidíme žádné pádné důvody pro vytyčení této otázky. Průběh přípravy setkání ukáže, co od něj lze očekávat. Z toho také budeme vycházet. Nyní nelze tuto otázku zkoumat a navíc by to bylo zbytečné. To znamená, že tato otázka je zatím otevřená a podle našeho názoru musí být otevřená. Je jí třeba řešit s příkládností k přípravě tohoto setkání, s přihlédnutím k tomu, jak byly vypracovány návrhy a program této schůzky. Sám se nám, že při seriózním přístupu k tomuto setkání lze formulovat tuto otázku právě takto.

To je asi tak okruh otázek, o nichž bychom se chtěli zmínit v souvislosti s přípravou madridské schůzky.

Nyní několik slov ke dvěma či třem aktuálním otázkám současné mezinárodní situace.

Především pokud jde o zločinnou čínskou agresi proti socialistickému Vietnamu. V našem kruhu není třeba příliš hovořit o tom, jak vážně byl ohrožen mír v důsledku této agrese.

To, co Číňané udělali nebude dlouho zapomenuto a nejen ve Vietnamu. Zdá se, že i na Západě se nyní začali vážněji zamýšlet nad tím kam vede a co může způsobit politika Pekingů. Fakta, a to fakta nejnovější, svědčí o tom, že Peking se řádně nepoučil z krachu svého dobrodružství. Důkazem toho jsou trvající ozbrojené provokace Číny na vietnamských hranicích, nátlak na Laoskou lidovou demokratickou republiku a snahy o hrubé vměšování do vnitřních záležitostí Kambožské lidové republiky. Vše svědčí o naprosté správnosti jednotného hodnocení bratrských zemí pokud jde o politický kurs Číny jako kurs hegenonistický, expanzionistický a dobrodružný, nebezpečný pro všeobecný mír.

Také víte, že Peking odmítl prodloužit sovětsko-čínskou smlouvu o přátelství, spojeneckosti a vzájemné pomoci. Pomínemo-li kamoufláž, kterou se Peking snažil zakrýt svůj jednostranný nerozvážený krok, vzniká otázka, jakými jinými motivy mohl být tento krok podmíněn, ne-li nepřátelským k Sovětskému svazu, ke světu socialismu, ke všemu, co vede k upevnování bezpečnosti národů.

Čínská strana nám navrhla zahájit jednání. Naše principiální pozice je jasná: jsme pro normální rozvoj sovětsko-čínských vztahů. Sovětský svaz nejednou navrhovali čínské vládě dohodnout se o vzájemném nenapadení, o nepoužití síly a o vypracování mírových zásad, na nichž by mohly být balovány vzájemné vztahy mezi oběma zememi. Avšak až doposud Peking odmítal všechny tyto naše návrhy. Nyní čínská strana dala poněkud přehovou odpověď na naši otázku o předratu a cílech

možných sovětsko-čínských jednání. Z toho všeho, včetně kontextu celkového agresivního kursu Číny v mezinárodních záležitostech je patrné, že se Peking snaží vyhnout se tomu, aby se projevil jeho úmysly, což je nezbytné pro zahájení jednání.

Nyní o Blízkém východě. Situace je dostatečně jasná: pod záštitou USA byla uzavřena separátní izraelsko-egyptská smlouva, která má protiarabský charakter. Perspektivy celkového urovnání na Blízkém východě se nepochybně zkomplikovaly, a to do značné míry.

Nedávno byl u nás představitel Jordánska - státní ministr pro zahraniční záležitosti. Jménem státního vedení této země vyjádřil poměrně ostré a kritické hodnocení separátní smlouvy mezi Izraelem a Egyptem. A to je představitel Jordánska - země, která kdysi v minulosti, jak všichni víme, projevovala známou váhavost a nebo se dostatečně nevyjadřovala v otázkách urovnání na Blízkém východě, země, kterou Američané a do značné míry i Izraeli často pokládali za potenciálního spojence v urovnání záležitostí na Blízkém východě. Je dobré, že Jordánsko nyní společně s naprostou většinou arabských států zaujalo realistickou pozici v hodnocení této separátní smlouvy mezi Izraelem a Egyptem. Je zde však ještě druhá strana věci. Egypt se ocitl v izolaci. Naprostá většina arabských zemí přijala rozhodnutí, zaměřená proti politice separátních kapitulantských smluv. Všichni dobře víme, že vedení Egypta a pochopitelně především egyptský prezident se mírně řečeno cítí nepohodlně pokud jde o tuto hlubokou izolaci do níž se Egypt dostal v důsledku pozice, kterou mu vnutily Spojené státy a Izrael.

Nyní je důležité, aby separátní smlouva byla vyvrácena nebo přirozeně zanikla. Pouze v takovém případě se věc celkového a spravedlivého urovnání na Blízkém východě může dostat do nejlepšího kolejí.

Někdy představitelé některých zemí hovoří přinejmenším o otázce možnosti svolání ženevské konference o záležitostech Blízkého východu. Když je tato otázka vznesena, domníváme se, že podnět vychází ze strany USA, Izraele a Egypta. Někdy se nás i ptají, jak bychom se dívali na svolání takové konference. Dáváme jim čestnou odpověď a doufáme, že tato odpověď je v souladu s pozicí všech našich bratrských zemí, že nyní nejsou absolutně žádné podmínky pro svolání ženevské konference. A opravdu, co by tato konference dělala, kdyby se sešla v Ženevě, nebo po jakoukoli jinou střechou. Vždyť Egypt, Izrael a Američané se nehodlají zřítí separátní smlouvy. Pro to, abychom s nimi našli společnou řeč, by bylo třeba uznat, že tato smlouva existuje a zůstává v platnosti buď formálně, právně nebo de facto. To však není možné ani pro Arabů, kteří odsoudili a odsuzují tuto smlouvu a ani pro nás, kdo podporujeme spravedlivou pozici Arabů proti Izraeli. To znamená, že jelikož společnou řeči hovořit nemůžeme, měli bychom tedy bouchnout dveřmi a odejít z této konference. Vzniká otázka, proč by se mělo zakažovat celé toto představení - jenom proto, abychom odešli z konference? To nepovede ke zlepšení, ale naopak ke zhoršení ovzduší, jak pokud jde o záležitosti Blízkého východu, tak i mezinárodní ovzduší vůbec. Takto tedy odpovídáme a zdá se nám, že by bylo obtížné nalézt jakoukoli jinou odpověď založenou na realistickém hodnocení situace. Tato odpověď se setkává s porozuměním ze strany států, které zaujímají principiální a správnou pozici k záležitostem Blízkého východu.

Stále větší něrou věhu ve světové politice nabývají africké problémy a zvláště problémy jihu Afriky. Je to pochopitelné. Západní země se mezi sebou domlouvají o tom, jak národním Zimbabwa a Namíbie vnútit nekolonialistické řešení. Situace není jednoduchá. Samotní Afričané nejsou jednotní. Domníváme se, že to souhrazi sami dobře víte.

Společná linie zemí socialistického společenství byla a zůstává nerušenou. Hlavní je pomoci národním vlasteneckým silám sesknout se a zmáit nekolonialistické a realistické plány západních mocností.

Naše země si vyměňují názory na jednotlivé otázky týkající se situace na jihu Afriky. Čím těsnější bude koordinace našich opatření a úsilí, tím lépe, tím budou úspěšnější.

Nyní se hovoří o tom, že Anglie v souvislosti s vítězstvím konzervativců v nedávných volbách může zaujmout tvrdší pozici ve vztahu k národně osvobozeneckým hnutím v Rhodesii a Namíbií. To je zcela možné. To však svědčí pouze o tom, že názory anglických vedoucích kruhů a nové anglické vlády mají v současné době daleko k realistickému hodnocení situace v Namíbií a Rhodesii. Je patrné, že toto hodnocení je velmi blízké hodnocení Washingtonu. O čem toto vše svědčí? Svědčí to o tom, že zřejmě cesta národů a místního obyvatelstva těchto oblastí k vítězství bude nesnadná a dlouhá. My v důsledku naší principiální pozice pochopitelně musíme učinit jediný závěr, tj. nadále poskytovat všestrannou podporu národně osvobozeneckému hnutí. Nakonec národy musí získat nezávislost. Pro nás jiná alternativa neexistuje. Nemůžeme mít jednu politiku v pravé kapse a jinou v kapse levé. Ani v zahraniční politice nejsme zvyklí manipulovat principiální pozicí a všichni to dobře vědí. Ví to Washington i Londýn.

Nyní stručně o Íránu. Události, k nimž tam došlo nepochybně vedly k podkopání pozice USA a Západu v této oblasti. Vyvíjel sovětský svaz nějaký vliv na situaci v Íránu? Vyvíjel. Vyvíjel jej však tak, že se sám nevměšoval do jeho vnitřních záležitostí a nepřipustil, aby se vměšovali jiní. To byl tedy vliv, který vyvíjel Sovětský svaz i naši přátelé a spojenci. Na to se omezoval a omezuje jeho vliv, tj. vliv naší politiky míru a přátelství. Mimo jiné je to dobře známo současným íránským státním činitelům a naši představitelé nejednou vyjednávali příslušný názor Chomejnims a ostatním jeho kolegům ve vedení země již po vyhlášení šacha a příchodu nové vlády k moci. Vítáme protikapitalistické zaměření íránské revoluce, nezavíráme však oči nad jejím silným náboženským zabarvením. Situace v Íránu je složité. Mnohé se ještě neustálilo, nejsou vy-

loučeny odchylky a vytáčky různých politických sil vystupujících nyní do popředí iránské politické arény. Není vyloučen ani pokles ani růst boje lidových mas. Za těchto podmínek Sovetský svaz jako vždy uskutečňuje principiální linii ve vztahu k Íránu. Stejně tak jako ostatní bratrské socialistické země jsme pro spolupráci, pro rozvoj přátelských a dobrých sousedských vztahů s touto zemí. To je podstata naší pozice.

Co se týče Afghánistánu, za rok, který uplynul od lidové revoluce, bylo v této zemi vykonáno nemálo pro překonání staleté zacastlosti a uskutečnění hlubokých demokratických přeměn. To vyvolalo ostrý odpor ze strany vnitřní reakce, která byla podporována zvenčí. Náš vztah k Afghánistánu a k revoluci v této zemi je vyjádřen ve smlouvě o přátelství, dobrých sousedských vztazích a spolupráci, která byla nedávno ratifikována prezidiem Nejvyššího sovetu SSSR. Na pokrokové síly, které realizují revoluční přeměny v Afghánistánu se díváme jako na své přátele a soudruhy v boji, poskytujeme a budeme jim poskytovat nezbytnou podporu. Velmi litujeme, že některé země sousedící s Afghánistánem se daly na cestu vměšování do vnitřních záležitostí Afghánistánu. Zvláště je v této souvislosti třeba zdůraznit vměšování ze strany Pákistánu. Důvěrně bych vám chtěl sdělit, soudruzi, že z naší strany jsme upokojovali státní vedení Pákistánu na skutečnosti jeho vměšování do vnitřních záležitostí Afghánistánu. Odpověď byla šroubovaná a vyhýlavá. Hovořilo se dokonce o tom, že prý k žádnému vměšování nedošlo. Že jde o jakési epizodické příběhy - Afghánce, kteří se ocitli na území Pákistánu a vraceli se zpět do Afghánistánu. Nedávná fakta však potvrzují, že stovky a tisíce osob, uniformovaných a ozbrojených, včetně Pákistánců a především Pákistánců, přecházejí na území Afghánistánu jako divozantní a příslušníci organizovaných band se zbraní v ruce, aby bojovali proti režimu. Vedení Afghánistánu dává všechna nezbytná opatření pro to, aby se vypořádalo s úkolou zájlové bezpečnosti země a ochrany nového revolučního režimu.

Soudruzí,

závěrem bych chtěl vyjádřit naději, že jednájíce koordinovaně a důsledně, projevujícíce patřičnou principiálnost, členské země organizace Varšavské smlouvy budou i nadále hrát rozhodující úlohu při řešení problémů projednávaných na našem zasedání: v boji za zastavení korečného zbrojení, odzbrojení, za prohloubení uvolňování a upevnění bezpečnosti v Evropě a na celém světě.